větě při souběhu více vymáhajících věřitelů poukazuje na přednost na základě zástavního práva dříve nabytého. Lze ovšem činiti redakci zákona výtku, že na tutéž přednost knihovní měl poukázati pro jasnost i při § 120, č. 5 a § 124 č. 3 ex. ř.

Neutěšený stav judikatury v této otázce od začátku tohoto století nebyl dosud napraven. Byl docela ještě zhoršen rozhodnutím č. 16.838 Sb. n. s., jež má tuto právní větu:

»Vede-li několik vymáhajících a zároveň hypotekárních věřitelů exekuci vnucenou správou nemovitosti, rozhoduje při rozvrhu výtěžkových přebytků z vnucené správy nemovitosti pro zapravení úroků, které dospějí za vnucené správy nebo jsou zadrženy z posledního roku před povolením (§ 120, č. 5 a § 124, č. 3 ex. ř.) pořadí jejich zástavních práv, avšak pro splácení jistiny pohledávek, k jejichž vymožení byla povolena vnucená správa (§ 125 ex. ř.), je rozhodující pořadí jejich úkojných práv (§ 104 ex. ř.).«

Pořadím úkojných práv se tu myslí pořadí poznámky vnucené správy podle § 104 ex. ř. Tedy tu — a to bez bližšího odůvodnění — se popírá vůbec platnost zákonného předpisu 2. věty § 125, odst. 1 ex. ř., jež v tomto případě jako rozhodné určila lepší zástavní právo a nikoliv teprve úkojné právo založené později podle § 97 ex. ř. pořadím poznámky vnucené správy. Tento omyl odmítl již Pochobradský (str. 26 a 27).

V předcházejících řádcích podali jsme zevrubný výklad nadepsané otázky i kritiku mínění odchylných a odůvodnili jsme potřebu nápravy v judikatuře, která tu — výjimečně — nesplnila dosud svého vykládacího úkolu.

A přece není nic snazšího než vyjíti z bezpečných základů vytříbeného práva občanského a držeti se ustanovení nepochybných, abychom se přenesli přes místa nejasná.

Emil Jelínek:

ODVRÁCENÍ POŽÁRŮ PODLE NAŘ. SB. Č. 62/1941.*)

Vládní nařízení Sb. č. 62/1941, které nabylo účinnosti dne 27. února 1941, směřuje podle svého nadpisu k odvrácení požárů zaviněných nedbalostí. Úmyslné zapálení cizího majetku se posuzuje i nadále podle ustanovení obecného trestního zákona. Úmyslné zapálení vlastního majetku, jímž byl způsoben také požár na cizím majetku, spadá pod ustanovení cit. vládního nařízení, došlo-li k způsobení požáru na cizím majetku z nedbalosti. Stačí, že mohl vinník tento výsledek své činnosti předvídat. Směřoval-li však vinníkův úmysl ke způsobení tohoto nebezpečí nebo věděl-li vinník, že toto nebezpečí nastane, bude ovšem trestný podle § 169 tr. z.

Stejně jako obecný trestní zákon, neobsahuje ani vládní nařízení bližší vymezení pojmu »n e d b a l o s t«. Vodítkem je proto i tu ustanovení § 335 tr. z., jehož nutno užíti analogicky. Platí tedy v podstatě:

Aby mohlo být označeno za nedbalé způsobení určitého výsledku uvedeného v zákoně, ať už jde o poruchu nebo jen o nebezpečí poruchy, je třeba, aby vinník nezachoval takovou míru opatrnosti, kterou podle okolností a svých poměrů měl a mohl zachovat.

---

*) Článek tento jest zpracován zejména na základě judikatury nejvyššího soudu (i neuveřejněné).

Míra opatrnosti je tedy určena objektivním měřítkem, to jest buď obecně uznanými životními pravidly, plynoucími ze zkušenosti denního života, nebo zvláštními předpisy platnými buď pro každého, nebo vydanými pro ty, kdo vykonávají určité povolání.

Při tom je nerozhodné, zda si vinník pro nedostatek péče a opatrnosti neuvědomil možnost, že svým činem (opominutím) způsobí výsledek — nedbalost nevědomá —, nebo že, uvědomiv si to, neopatrně (lehkomyslně) doufal, že onen výsledek nenastane — nedbalost vědomá (rozh. č. 6887, 6893, 6922, 6985, 7014 Sb. n. s. tr.).

Zákon se spokojuje s takovou mírou opatrnosti, kterou je možno požadovat na každém člověku dbalém povinností k okolí, nechce však trestat opominutí, které by vzešlo jen z nedostatku kromobyčejných vlastností, nebo jednání, které by vyžadovalo takových vlastností (Zm II 387/43).

Pouhá nečinnost, třebaže by bylo zabráněno poruše právních statků jednáním osoby zůstavší nečinnou, je trestným skutkem jen, měla-li ona osoba povinnost k ochraně nebo záchraně právního statku, ať již na základě zákonného nebo jiného pro ni závazného předpisu, či proto, že přivodila svým positivním jednáním, jež nebylo již samo o sobě nedbalé ve smyslu ustanovení vládního nařízení, stav věci, z něhož nastalo nebezpečí pro právní chráněný statek, a že tím uskutečnila alespoň jednu z příčin, pro niž došlo k ohrožení a pak i k porušení statku, jež jí má být přičítáno (Zm II 251/43).

Omyl omlouvá, jen nebyl-li zaviněn vinníkem, byť i jen jeho nedbalostí (srov. Zm I 987/42).

O nezaviněné náhodě, za niž pachatel nezodpovídá, bude lze mluvit, pouze šlo-li o takovou náhodu, jíž pachatel nemohl předejít, třebaže se zachoval podle svých vědomostí dbale a podle daných poměrů opatrně.

Stav nouze omlouvá jen tehdy, byl-li nátlak okolností, za něhož pachatel musel jednat, takové váhy, že mu nezbývalo jednat jinak, než neopatrně. Kdo nemůže jednat jinak, než jedná, nejedná nedbale.

§ 1. Obecné ohrožení požárem způsobené z nedbalosti.

(1) Kdo z nedbalosti

a) způsobí požár na cizím majetku nebo

b) vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžkého poškození těla nebo zdraví anebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár na vlastním majetku, bude potrestán pro přečin vězením nebo tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Měl-li čin uvedený v odstavci 1 za následek těžké poškození těla nebo zdraví člověka nebo škodu na cizím majetku ve velkém rozsahu nebo byl-li jím do kruté tísně uveden značný počet osob, bude vinník potrestán tuhým vězením od šesti měsíců do dvou let. Měl-li však uvedený čin za následek smrt člověka, bude vinník potrestán tuhým vězením od šesti měsíců do tří let.

Obecnost ohrožení požárem spočívá ve skutečnosti, že pachatel není při skutcích, z nichž vzchází oheň, s to omezit jím vyvolané příčiny požáru co do působnosti, směru a rozsahu rozšíření na určitý omezený okruh předmětů (rozh. 6903 Sb. n. s. tr., Zm I 598/43).

Z toho plyne také výklad pojmu »požár«, jímž je třeba rozumět oheň, který je značného rozměru nebo může dosáhnout značného rozměru na nemovitém majetku nebo na movitém majetku značnější ceny (rozh. č. 6887, 6903, 6975, 7011 Sb. n. s. tr.).

Podle toho nemohou být předmětem přečinu podle § 1 věci malého množství nebo osamělé nemovitosti malého rozsahu, nebo movitosti, byť i značnější ceny, jichž zničení nebo poškození ohněm však není spojeno s nebezpečím, že by se oheň mohl rozšířit v požár (tak hlídačská budka; automobil na volné silnici a pod.; srov. rozh. 6903 Sb. n. s. tr.).

Způsobení požáru je dokonáno již tím, že pachatelovým jednáním nebo opominutím byly vyvolány takové předpoklady pro rozvinutí ohně, že je cizí majetek vystaven nebezpečí škody značného rozsahu (rozh. 6887, 6990, 7011 Sb. n. s. tr.); není třeba, aby značná škoda skutečně nastala (rozh. č. 6922 Sb. n. s. tr.).

Předpokladem pro hrozící nebezpečí vzniku požáru podle § 1, odst. 1, písm. b) je konkrétní nebezpečí, totiž že pachatel svým jednáním vyvolá nebo udržuje takový stav věci, který nikoliv pouze všeobecně, nýbrž právě v tom kterém případě vyvolá obavu škodlivého výsledku. Musí tedy mít pachatel možnost nahlédnout, že jeho jednání nebo opominutí se zřetelem ke všem skutečnostem je doprovázejícím je způsobilé skutečně přivodit ohrožující stav (Zm II 387/43). Janáček v Soudcovských listech, 1942, str. 237, soudí, že stačí abstraktní nebezpečí; stejně Schönke v Kommentar, str. 661, kde však uvádí opačné mínění Gerlandovo a Liszt-Schmidtovo).

Pojem »způsobení požáru« zahrnuje jak jednání, tak opominutí, zejména i nedostatek dozoru (rozh. 6907, 6937 Sb. n. s. tr.).

Je-li dána možnost přenesení ohně, nezáleží na tom, že k nedbalému jednání nebo opominutí, z něhož vzešel oheň, nedošlo na místě nebo na předmětu cizího majetku. Požár nemusí tedy být následkem přímého skutku pachatelova proti cizímu majetku, stačí, že jsou spolu v příčinném vztahu (rozh. 6943, 6898 Sb. n. s. tr.).

V podniku je především majitel podniku povinen učinit potřebná opatření proti ohni (§ 32 vl. nař. Sb. č. 41/1938). Skutečnost, že pověřil dohledem nad prací a zařízením dílny jinou osobu, nemohla by ho sama o sobě zbavit viny, dokud není zjištěno, že to byla osoba v každém směru způsobilá (rozh. 6907, srov. i 6990 Sb. n. s. tr.). Ovšem i v kladném případě je povinností majitele podniku, aby zvěděl-li o závadách, které by mohly přivodit nebezpečí ohně, postaral se o jich odstranění. Nedbalost tu spočívá již v pouhém opominutí této povinnosti (rozh. č. 6907 Sb. n. s. tr.).

Osoba pověřená dozorem na jinou (dospělou) osobu, konající práce, při nichž vzniká nebezpečí ohně, je povinna skutečně se přesvědčit o tom, zda osoba, na niž dohlíží, nezanedbala nic, aby toto nebezpečí nehrozilo (srov. rozh. 6937 Sb. n. s. tr.).

Při zanedbání dozoru nad dětmi, spočívá nedbalost již v nezajištění zápalek před dítětem, neboť nebezpečí ohně, s nímž pachatel může při náležité pozornosti počítat, je již v tom, že se zápalky dostaly volně do ruky dítěti, které jejich nebezpečí zřejmě nezná (Zm II 299/43). Pro subjektivní stránku pachatelova zavinění se tu vyžaduje předvídatelnost konkrétního nebezpečí, t. j. že mohl předpokládat při náležité pečlivosti, že dítě, ponecháno samo sobě, může skutečně ohrozit cizí majetek ohněm. Taková předvídatelnost tu však je, jen jsou-li zjištěny taková povaha a takové pachateli povědomé sklony nebo vlastnosti dítěte, jež napovídají možnost jeho nezodpovědného počínání ve směru ohrožení majetku ohněm. Za takovou okolnost nelze uznat o sobě již věk dítěte, ani povšechnou povahu dětí (jejich živost, zvídavost (Zm II 194/43). Před dítětem, které má už známé sklony, svědčící nebezpečí ohně, nutno ovšem opatřit zápalky tak, aby se jich dítě nemohlo vůbec zmocnit; jinak stačí je umístit tak, aby nebyly dítěti volně přístupné, takže by se jich mohlo zmocnit jen za použití pomocných prostředků.

Umožnil-li pachatel nedbale dítěti zmocnit se zápalek, odpovídá za požár i tehdy, založilo-li jej sice cizí dítě, avšak zápalkami, které dostalo od pachatelova dítěte.

Dítě lze svěřit i jinému dítěti k dozoru. Toto musí ovšem mít takovou povahu, že se dá počítat s tím, že uposlechne daných mu pokynů, a že bude s to je splnit.

Je nutno dodat, že povinnost k dohledu nad nedospělými dětmi, má své přirozené meze v jiných povinnostech, obzvláště v povinnosti dohlédající osoby opatřit výdělečnou činností živobytí pro rodinu, nebo vykonávat práce v domácnosti nebo v hospodářství (rozh. 6943 Sb. n. s. tr., Zm II 247/43).

Cizí majetek je i takový majetek, jehož je pachatel spoluvlastníkem. Způsobením požáru na společném majetku jedním ze spoluvlastníků je bezprostředně a nutně ohrožena majetková sféra ostatních spoluvlastníků, neboť jde o condominium pro indiviso. Je nerozhodné, zda je pachatel v příbuzenském poměru s ostatními spoluvlastníky (rozh. 6975, 6995 Sb. n. s. tr., Zm II 6/43, Zm I 388/43), ba nevadí, ani když se některý z ostatních spoluvlastníků dopustil stejného nebo jiného jednání nebo opominutí, pro které může být rovněž činěn zodpovědným za vznik požáru (Zm II 319/42).

Janáček nadhodil v citovaném článku otázku souhlasu ostatních spoluvlastníků, při čemž má takový souhlas za daný již, jde-li na příklad o manžely v harmonickém manželství. Jde tu v podstatě o otázku — v literatuře spornou —, zda ustanovení § 4 tr. z. platí i pro přečiny a přestupky. Aniž je třeba řešit tuto obtížnou a rámec tohoto článku přesahující otázku, lze říci, že souhlas by mohl pachatele omlouvat jedině, kdyby šlo o předem daný, vážný a výslovný souhlas se zničením společné věci požárem. Vzhledem k tomu, že takový případ patrně nenastane, není třeba se ani zabývat další otázkou, zda tu nejde o zájmy celku, jež vystupují do popředí před zájmy jedince činem dotčeného, v kterémžto případě by pachatele nemohlo omluvit ani svolení poškozeného.

Cizím majetkem nejsou věci vlastní a věci bez pána.

»Škodou« dlužno rozumět škodu, která povstala požárem vzniklým pachatelovou nedbalostí na cizím majetku jeho vlastníkovi, a to přímo shořením nebo poškozením ohněm, bez ohledu na to, zda ji nese poškozený sám, či zda mu byla či bude z důvodu pojištění plně nebo částečně nahrazena pojišťovnou. Nelze přihlížet k obecné hospodářské škodě způsobené celku ani ke škodě vzniklé pachateli samému, a to ani v případě, kdy tuto škodu v důsledku pojištění nese ve skutečnosti pojišťovna (rozh. 7014 Sb. n. s. tr.).

»Škodou velkého rozsahu« je třeba rozumět jen takovou škodu, která se blíží intensitou zásahu do majetkových práv intensitě dalších na témž místě uvedených právních statků (rozh. 7035 Sb. n. s. tr.). (Za takovou škodu byla uznána škoda na majetku ve výši 80.000 K.)

O pojmu »příčinný vztah« neobsahuje vládní nařízení žádné zvláštní ustanovení, spokojujíc se na př. v § 1, odst. 2 slovy: ».... měl-li čin za následek ...«. Proto nutno tuto otázku řešit podle obecných zásad trestního zákona, t. j. podle zásady § 134 tr. z. platné pro celý obor trestního práva (rozh. 7055 Sb. n. s. tr., Zm I 856/43).

Podle toho je jednání nebo opominutí člověka v příčinné souvislosti s výsledkem, je-li jednou, a to kteroukoliv z podmínek, bez níž by podle lidského dohadu nebyl výsledek nastal (conditio sine qua non, teorie podmínky). Pachatel odpovídá podle stálé judikatury za vše, co je s jeho jednáním spojeno tak, že by bez něho nebylo nastalo, bez ohledu na to, zda konkrétní výsledek nastal proto, že se k příčině vyvolané pachatelem přidružily ještě příčiny jiné spočívající v dalších okolnostech, pachatelem třebas ani nepředvídaných nebo nechtěných (viz zejména rozh. č. 3492, 6898 Sb. n. s. tr.). Došlo-li tedy na příklad při hašení k poranění osoby, která se hašení zúčastnila, bude třeba pachateli přičítat i případné těžké zranění této osoby, byť i si je způsobila tím, že si počínala nějak nedbale, pokud ovšem nešlo o nevypočitatelné nebo úmyslné její jednání, jež by přerušilo příčinný vztah (bylo-li tedy lze s možností zranění počítat — rozh. 7055 Sb. n. s. tr.)

§ 2. Účinná lítost.

Jestliže vinník uhasí oheň dobrovolně a dříve, než z něho vzešel některý následek uvedený v § 1, odst. 2, nebude potrestán pro obecné ohrožení požárem způsobené z nedbalosti.

Účinná lítost nemá za následek úplnou vinníkovu beztrestnost, nýbrž beztrestnost se vztahuje pouze na obecné ohrožení podle § 1, odst. 1. Čin se tudíž bude posuzovat, přizná-li se vinníkovi účinná lítost, s hlediska ostatních ustanovení vládního nařízení (§§ 3 až 5), na něž se ustanovení o účinné lítosti nevztahuje (srov. rozh. 6839, 6985 Sb. n. s. tr.).

K účinné lítosti nestačí ještě — ať jakkoliv úsilovná — snaha hasit a vyvinutá činnost, když přesto vzešel z ohně některý následek uvedený v § 1, odst. 2 (rozh. 6963 Sb. n. s. tr.).

K naplnění tohoto pojmu nestačí pouze včasný pachatelův zásah, směřující k hašení ohně, nýbrž se vyžaduje, aby oheň vzniklý vinníkovou neopatrností uhasil vinník sám z vlastní pohnutky svou osobní činností bez podstatného a rozhodujícího přispění třetích osob. Za takovou osobní činnost nelze pokládat, když vinník pouze přivolal lidi, kteří oheň uhasili. Došlo-li tedy ke společnému hašení, není účinná lítost vyloučena, činnost vinníkova však musila být rozhodující pro uhašení ohně (rozh. 6803, 7011 Sb. n. s. tr.; Zm II 67/43).

Nemožnost uhašení ohně, způsobená náhodou nebo cizím zaviněním, jde na vrub pachatele, obdobně jako při účinné lítosti podle §§ 168, 187 tr. z. (rozh. 7044, 7103 Sb. n. s. tr.). Jinak se však vyskytují při výkladu tohoto na pohled jednoznačného ustanovení sporné otázky. Tak na příklad, lze-li mluvit o uhašení a tedy o účinné lítosti, když vlastní vinníkova věc shoří a vinník se omezil jen na lokalisování požáru, aby nepřešel na cizí majetek. Janáček v citovaném článku míní, že tu účinná lítost je. Lze však zastávat také názor, že gramatický a logický výklad slova »uhasí« naznačuje, že tomu tak není. Mám za správný Janáčkův názor. Instituce účinné lítosti má podporovat ve vinníkovi snahu zachránit, co se ještě zachránit dá. Je sice pravda, že v uvedeném případě šlo vlastně již o požár, neboť cizí majetek byl vydán v nebezpečí škody velkého rozsahu, a že § 2 předpokládá, že byl uhašen (ještě) oheň. Avšak vzhledem k tomu, co bylo řečeno dříve o pojmu požár, lze si představit i případ, že oheň bude pokládán s hlediska vládního nařízení za požár (vzniklo nebezpečí pro cizí majetek).

Zabránil-li pachatel takovémuto požáru dříve než vznikly následky uvedené v § 1, odst. 2, vykonal zajisté činnost nejméně rovnocennou činnosti toho, kdo uhasil (pouhý) oheň a není tedy proti duchu ustanovení o účinné lítosti přiznat ji i takovému vinníkovi. Kdyby pachatel věděl, že ani podaří-li se mu lokalisovat požár na svou věc, nebude mu přes to přiznána účinná lítost a bude potrestán pro obecné ohrožení požárem z nedbalosti, byla by proti obecnému zájmu jeho snaha zajisté spíše srážena než povzbuzována.

Ostatně toto stanovisko nenaráží na obtíže při výkladu § 2, neboť je-li rozhodný bod pro přiznání účinné lítosti posunut tak daleko, že rozhoduje, nenastaly-li následky uvedené v § 1, odst. 2, plyne z toho argumento a contrario, že použití tohoto ustanovení nevadí, došlo-li k uhašení ještě v době, kdy tyto následky teprve hrozily (§ 1, odst. 1). Odpovídá konečně důsledně i pojmu požáru, jak byl vpředu vymezen (oheň, který je značného rozsahu nebo teprve může dosáhnout značného rozměru, neboť je s to se rozšířit na cizí majetek).

V odůvodnění osnovy vládního nařízení (uveřejněno ve sbírce »Nové zákony a nařízení«, roč. III, str. 127) je uvedeno: »O dobrovolném uhašení nemůže být ovšem řeči, jestliže vinník věděl nebo se domníval, že jeho čin vyšel najevo.« Toto stanovisko zaujal i Janáček ve zmíněném článku. Avšak znění § 2 neposkytuje podklad takovémuto výkladu, neobsahujeť, jak je tomu v říšském trestním zákoně, žádné podobné výslovné ustanovení a z jeho znění nelze zmíněnou okolnost vyvodit. Není tedy důvodu odchylovat se od dosavadní prakse při výkladu náležitostí účinné lítosti podle ustanovení trestního zákona. I kdyby se vykládalo ustanovení § 2 tak, že by se ho nepoužilo, kdyby již bylo vyšlo najevo, že oheň vznikl nedbalostí vinníkovou, tedy že jeho čin v tomto smyslu vyšel najevo,

záviselo by přiznání tak závažného dobrodiní výlučně na nahodilé okolnosti, kdy a zda vůbec někdo zpozoroval, co bylo příčinou požáru. I proto myslím, že nelze ustanovení § 2 takto vykládat.

Jde jen o osobní výjimku, další vinníci, kteří se nezúčastnili hašení, nepožívají dobrodiní účinné lítosti.

§ 3. Ohrožení lesů požárem způsobené z nedbalosti.

Kdo zakázaným kouřením nebo rozdělám ohně, nedostatečným dozorem na rozdělaný oheň, odhozením hořících nebo doutnajících věcí nebo jiným způsobem vydá lesní plochy, vřesoviště nebo rašeliniště v nebezpečí požáru anebo kdo zvláště těžkým způsobem poruší zákonné předpisy vydané k odvrácení takových požárů, bude potrestán pro přečin vězením nebo tuhým vězením od osmi dnů do tří měsíců a peněžitým trestem od 100 K do 100.000 K nebo některým z těchto trestů, není-li trestný přísněji podle jiných ustanovení.

Již z konečné klausule plyne, že ustanovení § 3 je v poměru subsidiárnosti k ustanovení § 1. Jestliže tedy vznikl skutečně požár, je vinník trestný podle § 1, kdežto k naplnění skutkové podstaty § 3 stačí, že z vinníkova jednání mohlo vzniknout nebezpečí požáru na statcích tam zmíněných (srov. rozh. 6985 Sb. n. s. tr.).

Ke skutkové podstatě prvního případu se vyžaduje způsobení konkrétního nebezpečí lesního atd. požáru (výsledečný delikt ohrožující). Na tento výsledek se musí vztahovat pachatelova nedbalost. Jednání jsou vypočtena příkladmo (viz slova »... nebo jiným způsobem ...«).

Druhý případ nevyžaduje konkrétní nebezpečí, stačí již pouhé porušení zákonných předpisů (abstraktní nebezpečí), jde tedy o delikt čistě činnostní, formální (rozh. 7035 Sb. n. s. tr.). Zákon tu vychází z toho, že určitý stav je vždy nebezpečný. Přivodění tohoto stavu je ohroženo trestem bez ohledu na to, zda v jednotlivém případě skutečně vzniklo nebezpečí, či nikoliv.

V tomto případě spočívá pachatelova nedbalost již v (zvláště těžkém) porušení zákonných předpisů ač je znal, po případě ač bylo jeho povinností je znát. Podle zmíněného odůvodnění osnovy se tu rozumějí zákonnými předpisy předpisy §§ 44 až 49 lesního zákona (rak. ř. z. č. 250/1852). Nelze tudíž za ně pokládat vyhlášky majitele lesa.

Podle § 3 se stíhá jen zvláště těžké porušení zákonných předpisů, těžká i ostatní méně závažná porušení tedy spadají pod ustanovení § 4, č. 2.

I rozdělání ohně musí být zakázané zákonnými předpisy. Jde-li však o nedostatečný dozor na rozdělaný oheň, nesejde na tom, zda samo rozdělání ohně bylo zakázané či dovolené. (Nedostatečný dozor je nezbytný k naplnění skutkové podstaty; nestačí pouhá možnost, že se oheň rozšíří.) (Rozh. 7035 Sb. n. s. tr.)

»Lesní plochou« se rozumí řádně obhospodařovaný porost, při čemž nezáleží na druhu stromů, tedy nikoliv řídce a snad pouze náhodně porostlá plocha (Zm I 164/43, Zm I 867/42); [srov. také Schönke, Kommentar, str. 661, Kohlrausch u § 310 a) říš. tr. z.]). Zpravidla bude moci tuto otázku řešit soud sám na základě obecné zkušenosti, v pochybných případech bude třeba slyšet znalce.

Nerozhoduje, zda ohrožený objekt je cizím majetkem, zákon tu nijak nerozlišuje (viz slova: »... kdo lesní plochy«, nikoliv snad »kdo cizí lesní plochy ...«), ačkoliv v § 1 rozlišuje přesně činy spáchané na cizím a na vlastním majetku. Stačilo přece použití slůvka »cizí«, aby bylo vyloučilo stíhání vlastníka jinak, než za podmínek § 1 (pro obecné ohrožení). Zákon zamýšlel zřejmě chránit statky v § 3 uvedené pro jich důležitost pro celkové hospodářství i proti vůli jejich vlastníka. (Pro obor říš. tr. zákona stejně Schönke, Kommentar, str. 664.) Vznikl-li skutečně požár vlastního pachatelova lesa, bude lze vlastníka ovšem stíhat podle § 1 jen za podmínek § 1, odst. 1, písm. b).

§ 4. Nedbání předpisů k odvrácení požáru.

Nejde-li o čin trestný přísněji podle jiných ustanovení, bude potrestán soudem pro přestupek vězením od tří dnů do šesti týdnů nebo peněžitým trestem od 10 K do 1500 K:

1. kdo zboží, suroviny nebo jiné zásoby, které se snadno samy vznítí nebo snadno chytnou, uchovává na místech nebo ve schránách, kde jejich vznícení může způsobiti nebezpečí, nebo kdo látky, které nemohou býti bez nebezpečí vznícení uloženy vedle sebe, neuchovává odděleně;

2. kdo poruší zákonné předpisy vydané k odvrácení požárů lesních ploch, vřesovišť nebo rašelinišť.

Také tento předpis je subsidiární, a to jak v poměru k § 1, tak i k § 3. Pod č. 1 jsou zahrnuty dva případy. Ze slov »nebo jiné zásoby« v prvním případě plyne, že i zboží nebo surovin musí být zásoba. Stačí ovšem po případě i malé množství. Vodítkem tu bude, zda byly zboží nebo suroviny na nebezpečném místě proto, aby jich bylo — nebo že jich právě mělo být — použito k účelu, k němuž jsou určeny (na příklad byl naplňován benzinový tank automobilu benzinem) nebo zda jsou uloženy na místě, odkud mají teprve být vyzvednuty, až nastane jejich potřeba (na příklad benzin uložen v lahvi blízko kamen, sláma uložena u domu).

Naproti tomu v druhém případě pod č. 1 (u látek) množství nerozhoduje.

Za »látky, které snadno chytnou« ve smyslu tohoto ustanovení — a pro celý obor vládního nařízení — lze pokládat takové, které se blíží svými vlastnostmi, pokud jde o reakci na přiblížení zdroje ohně, látkám, které se snadno samy vznítí. (Schönke o tom praví na str. 760: »Leicht feuerfangende Gegenstände sind solche, zu deren Inbrandsetzung infolge der ihnen selbst anhaftenden Eigenschaften schon ein geringfügiger äusserer Anlass genügt.«) Jsou tedy takovými látkami seno, sláma, koudel, film a jiné celuloidové předměty a pod. (ohledně pilin a hoblovaček Zm II 408/43). Při tom nezáleží na tom, zda jsou tyto látky — a ovšem látky, které se snadno samy vznítí — po případě v uzavřené nádobě. Horký popel, jenž má ještě způsobilost uvést jinou hořlavinu ve stav hoření, není látkou povahy v § 4 uvedené. Je však vlastním zdrojem ohně (nechráněným ohněm) a jeho přenesení do prostor uvedených v § 5, č. 5 je rovno vstoupení do nich s nechráněným světlem (Zm II 288/42).

Ustanovení § 4, č. 2 čelí proti pouhému porušení zákonných předpisů vydaných k odvrácení požárů ploch zmíněných u § 3 (abstraktní nebezpečí). Zmínky zasluhuje, že nejde-li o kouření v lese zakázané zákonnými předpisy, nejde ani o soudně trestný čin, neboť kouření nelze podřadit pojmům »rozdělání ohně« ani »užívání věcí pro oheň nebezpečných« (ač ovšem cigareta sama je »otevřeným ohněm« ve smyslu ustanovení § 5) (rozh. 6973 Sb. n. s. tr.).

§ 5.

Nejde-li o čin přísněji trestný podle jiných ustanovení, bude potrestán soudem pro přestupek peněžitým trestem od 10 K do 1500 K nebo vězením do čtrnácti dnů:

1. stavitel, tesař nebo jiný živnostník nebo jejich pomocník, který při stavbě něco zřídí, co je z důvodu nebezpečí ohně zakázáno stavebním nebo požárním řádem;

2. kdo bez řádného stavebního dozoru zřídí nově ohniště (topeniště) nebo přeloží ohniště (topeniště) na jiné místo, nebo v domě nebo v místnostech, jež mu náleží udržovati, něco zřídí, co je z důvodu nebezpečí ohně zakázáno stavebním nebo požárním řádem;

3. kdo přes oznámení jemu učiněné opomine pečovati o to, aby ohniště (topeniště) v domě nebo v místnostech, jež mu náleží udržovati, byla udržována ve stavu dobrém a zajištěném proti ohni, nebo kdo opomine v domě, jejž mu náleží udržovati, dáti včas čistiti komíny;

4. kominík, který opomine dohlížeti, zda komíny v jeho obvodě jsou čištěny a ohniště (topeniště) udržována ve stavu dobrém a zajištěném proti ohni, nebo který, shledav při tom něco nebezpečného, opomine to oznámiti tomu, komu náleží dům udržovati, a kdyby ten toho nedbal, bezpečnostnímu úřadu;

5. kdo vstoupí do stodoly, stáje, na půdu nebo do jiných prostor, jež slouží k uchování věcí snadno vznětlivých, s nechráněným ohněm nebo světlem anebo se k nim přiblíží s nechráněným ohněm nebo světlem;

6. kdo rozdělá nechráněný oheň v nebezpečné blízkosti budov nebo věcí snadno vznětlivých;

7. kdo v nebezpečné blízkosti budov nebo věcí snadno vznětlivých střílí ze střelné zbraně nebo vypálí ohňostroj;

8. kdo užije osoby nedospělé, duševně choré nebo slabomyslné, na níž mu náleží dozírati, k úkonu, s nímž je spojeno nebezpečí ohně, anebo nedostatečným dozorem zaviní, že taková osoba se dopustí něčeho, s čím je spojeno nebezpečí ohně;

9. kdo hledí zatajiti vznikající požár anebo, když u něho požár vznikne, opomine to oznámiti.

Jak plyne z jeho úvodní věty, přicházejí i předpisy § 5 v úvahu pouze podpůrně a jeho účelem je stíhat určitá jednání nebo opominutí, směřující proti předpisům sloužícím k odvrácení ohně, která nepřivodila následky uvedené v § 1. Má-li tudíž jednání nebo opominutí uvedené v § 5 některý následek uvedený v § 1, odst. 1 nebo 2, nepřichází již v úvahu skutková podstata pouhého přestupku podle § 5, nýbrž přečinu podle § 1 (rozh. 6943, 6990 Sb. n. s.).

Přestupky podle § 5, č. 1, 2, 5, 6, 7, 8, první případ a č. 9 dokonávají se pouhou činností (delikty čistě činností), podle § 5, č. 3, 4 pouhým opominutím (delikty ryze omisivní) a jeví se kromě toho zčásti jako pouhá neuposlechnutí právního zákazu, nehledíc na to, zda nějaké poškození nebo nebezpečí skutečně nastalo. Zákonodárným motivem je tu poznání, že z určitého jednání nebo opominutí obyčejně vzchází nebezpečí (nebezpečí abstraktní). (Zm II 221/43; srovnej i § 238 tr. z., podle něhož se nevyžaduje, byl-li čin spáchán proti zápovědi, ani zlý úmysl, ani aby z toho povstala škoda nebo ublížení). Tento přestupek by tu nebyl, jen kdyby se prokázalo, že pachatel opatřil věc jiným způsobem tak, že bylo vyloučeno, aby vůbec nějaké nebezpečí nastalo.

K § 5, č. 1 (nahradil §§ 435 až 437 tr. z.);

Pojem »zřídí« může být naplněn i opominutím, zejména také nedostatečným dohledem. Trestnost opominutí tu předpokládá povinnost ke konání založenou na zákonném nebo jinak pro pachatele závazném předpisu, nebo na tom, že pachatel svým jednáním (předcházejícím) způsobil poruchu právního řádu.

Pomocník je samostatným subjektem trestného činu; byl-li jinak osvědčený a spolehlivý, prospívá to mistrovi (srov. rozh. 6990 Sb. n. s. tr.).

K § 5, č. 2 (nahradil §§ 438 až 441 tr. z.):

Toto ustanovení obsahuje dvě samostatné, reálně konkurující skutkové podstaty: jednak zřízení nebo přeložení ohniště (topeniště) bez řádného stavebního dozoru, jednak zřízení něčeho proti stavebnímu nebo požárnímu řádu. Je lhostejné, zda pachatel plnil provedením stavby svůj závazek vůči třetí osobě či nikoliv.

Ohništěm (topeništěm) se rozumějí nejen kamna, krby, pařáky a podobné druhy vlastních těles pro rozdělávání a udržování ohně, nýbrž všecky podstatné části celkového topného zařízení, tedy na příklad i komín (rozh. 7020 Sb. n. s. tr.).

Opravy nebo takové změny ohniště (topeniště), jež slouží k jeho udržování v řádném stavu, nepodléhají ustanovení § 5, č. 2, nýbrž § 5, č. 3.

K § 5, č. 3, 4 (nahradily §§ 442 až 444 tr. z.):

V tomto případě záleží trestný čin v opominutí odstranit závadu, případně v opominutí povinnosti dohledu nebo oznámení závady.

K § 5, č. 5 (nahradil §§ 449, 450, 452 tr. z.):

Zapálení ohně v prostoře je rovno vstoupení do prostory s ním. I zapálená cigareta je nechráněným ohněm (rozh. 7000 Sb. n. s. tr.); sporná je tato povaha u obyčejné petrolejové lampy, kterou lze bez námitek uznat za nechráněný oheň pokud jde o prostor nad cylindrem.

Prostora slouží (ve smyslu tohoto ustanovení) k uchování věcí snadno vznětlivých (o tomto pojmu viz shora u § 4, č. 1), je-li skutečně k takovému uložení použita. Nevadí, je-li na příklad benzin v uzavřené nádobě.

S hlediska tohoto ustanovení nezáleží na tom, do jaké blízkosti k látkám snadno vznětlivým se pachatel s nechráněným ohněm nebo světlem přiblížil. Předpokládá se však, že pachatelova činnost byla bezprávná. (Neshledána skutková podstata, když instalatér použil při výkonu svého zaměstnání k rozmrazení vodovodních trubek na půdě nechráněného plamene spájecí lampy, tedy správného prostředku správným způsobem.) Slova »k nim« tu znamenají k věcem snadno vznětlivým.

K § 5, č. 6, 7 (nahradily § 453, část § 459 tr. z.):

O pojmu věcí snadno vznětlivých byla řeč u § 4, č. 1.

»Nebezpečnou blízkost« opodstatňuje nejen sám místní poměr (vzdálenost) nechráněného ohně a budov nebo věcí snadno vznětlivých, nýbrž i jiné okolnosti, přispívající k snadné šiřitelnosti ohně, na příklad směr a síla v místě vanoucího větru a podstata látky (sláma, papír, dřevitá vlna, koudel a pod.) (Zm I 973/43).

Ke skutkové podstatě § 5, č. 6 stačí rozškrtnutí zápalky nebo zapalovače a pod. Nepřichází však v úvahu tato skutková podstata, nýbrž skutková podstata přečinu podle § 3 v případě rozdělání ohně v nebezpečné blízkosti lesa.

Skutková podstata § 5, č. 7 není vyloučena, ani byl-li pachatel oprávněn k výkonu myslivosti na místě činu.

K § 5, č. 8 (nové ustanovení):

Toto ustanovení obsahuje dvě skutkové podstaty, lišící se navzájem tím, že v prvním případě dozírající osoba dala osobě, na niž dozírala, podnět k úkonu, s nímž je spojeno nebezpečí ohně, spáchala tedy trestný čin tímto jednáním, ve druhém případě vykonala osoba, na niž bylo (mělo být) dozíráno, onen úkon z vlastního popudu důsledkem nedostatečného dozoru, trestný čin byl tedy spáchán opominutím povinnosti k dohledu. O obsahu a rozsahu této povinnosti byla již řeč při § 1. Oběma případům je společné, že z takového jednání nebo opominutí nevzešel požár na cizím majetku, nebo na vlastním majetku za okolností uvedených v § 1, odst. 1, písm. b). Nečiní se rozdíl mezi povinností dozoru ze zákona, či dobrovolně převzatou.

Konkurence s přečinem podle §§ 335, 376 tr. z. je možná.

K § 5, č. 9 (nahradil § 458 tr. z.):

V prvním případě je čin dokonán teprve vyvinutím určité činnosti (hledí zatajit), ve druhém však již opominutím oznámení.

Závěrečná ustanovení.

§ 6. (nahradil §§ 435, 440 tr. z.)

(1) Byly-li činem trestným podle tohoto nařízení hrubě porušeny povinnosti živnosti nebo povolání nebo byl-li jím prokázán značný nedostatek vědomostí nebo zručnosti potřebných k jejich výkonu, může soud vysloviti ztrátu živnostenského oprávnění nebo oprávnění vykonávati reálnou živnost nebo povolání.

(2) Odsouzený, který při stavbě něco zřídí, co je z důvodu nebezpečí ohně zakázáno stavebním nebo požárním řádem, je povinen na svůj náklad to strhnouti a podle okolností zaříditi tak, aby to bylo zajištěno proti ohni.

§ 7.

Zrušují se §§ 434 až 453, 458 a 459 trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z.

(Ustanovení §§ 454 až 457 tr. z. byla zrušena již podle § 51 vl. nař. Sb. č. 242/1939.)

§ 8.

Toto nařízení nabývá účinnosti osmým dnem po vyhlášení; provede je ministr spravedlnosti.

Vyhlášení se stalo dne 19. února 1941 a vládní nařízení tedy nabylo účinnosti dnem 27. února 1941.